

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

ISSN 1796-4717

Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

**OHJAUS NÄYTTÖTUTKINNON SUUNNITTELUVAIHEEN
HENKILÖKOHTAISTAMISESSA**

Malli suunnitteluvaiheen henkilökohtaistamiseen Helsingin sosiaali- ja
terveysalan oppilaitoksen aikuiskoulutuksessa

Salli Karjalainen

2005

Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteen tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos

TIIVISTELMÄ

Karjalainen, Salli

Ohjaus näyttötutkinnon suunnitteluvaiheen henkilökohtaistamisessa. Malli suunnitteluvaiheen henkilökohtaistamiseen Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden oppilaitoksen aikuis-koulutuksessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Ohjauksen koulutus ja tutkimus, 2005, 30 s.

Tässä kehittämishankkeessa käsitellään henkilökohtaistamisesta näyttötutkinnon suorittamiseen nousevia haasteita erityisesti tutkinnon suunnittelu- eli hakemisvaiheessa. Kehittämishankkeessa korostetaan ohjauksen näkökulmaa.

Opetushallituksen henkilökohtaistamista koskeva määräys astuu voimaan vuoden 2006 alusta. Tutkintoja järjestävänä oppilaitoksena Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden oppilaitoksen on määräykseen perustuen laadittava näyttötutkinnoille henkilökohtaistamissuunnitelma. Suunnitelman edellyttämää työtä tehdään työryhmissä siten, että näyttötutkintojen henkilökohtaistamissuunnitelma saadaan kirjattua toimivaksi laatu-prosessiksi. Oppilaitoksessa käytetään BSC-laatu-järjestelmää strategisen toiminnan ohjauksessa. Siinä korostetaan asiakas-, talous-, prosessi- ja oppimisen näkökulmia. Kehittämistyö on alusta alkaen kirjattu laatumallin mukaan. Mallissa korostetaan asiakaskeskeisyyttä sekä tutkinnon suorittamista suunnittelevan asiakkaan, rahoittajatahon että oppilaitoksen sisäisen asiakkaan näkökulmasta. Toimijat nimetään ja toiminta sovitaan siten, että vastuut tulevat selkeiksi prosessin eri vaiheissa. Mallinnetun toiminnan tulee olla tuloksellista ja mahdollisimman tehokasta. Ohjauksen laadun kehittäminen esimerkiksi jatkuvalla asiakaspalautteella on välttämätöntä.

Tutkinnon suorittamisen henkilökohtaistamisen taustatiedoiksi kartoitettiin tutkintoa suorittavilta kokemuksista ja käsityksistä suunnitteluvaiheessa saamastaan ohjauksesta. Kyselyssä kartoitettiin aiemman osaamisen huomioon ottamista tutkinnon suorittamiseen sekä ohjaukseen kohdistuvia toiveita, tuen tarvetta ja kehittämistoiveita. Kysely toteutettiin vuoden 2005 keväällä aloittaneelle lähihoitajaksi näyttötutkintona opiskelevalle aikuisryhmälle. Tässä kehittämishankkeessa kuvataan myös suunnitteluvaiheen henkilökohtaistamisen malli. Mallin kehittämistä jatketaan lukuvuoden 2005 – 2006 aikana.

Asiasanat: näyttötutkinto, tutkinnon suorittaja, henkilökohtaistaminen, suunnitteluvaihe, ohjaus, laatu, laatu-prosessi

ABSTRACT

Karjalainen, Salli

The guidance to plan individual competence-based examination. The model to plan individual initial stage studies in adult education in the Helsinki City College of Social and Health Care.

Jyväskylä: University of Jyväskylä. Department of Teacher Education and Counselling, Education and Research Unit 2005, 30 p.

This study deals with the challenges of individualization especially during the initial stage of the initial stage of studies related to competence-based examination. This study emphasizes the perspective of guidance.

Finnish National Board of Education is going to publish a new regulation for individual adult learning in the beginning of the year 2006. The Helsinki City College of Social and Health Care has to draw up the model of its own too. There are some teams in the college that develop new models by using BSC -quality process. The BSC is based on standpoints of client, economics, process and learning. The model brings up the focus of clients when they are students, financiers or clients in the college. Authors will be nominated so that practise and duties are clear during the process. The practice model should be as efficient as possible. It is necessary to develop the quality of guidance for example by making inquiries of clients.

In this study there was carried out a survey for students by asking their experiences and opinions of guidance during the initial stage of studies. This survey was made to a group of primary nurses in the Helsinki City College of Social and Health Care in may 2005. The model describes a pattern for adult students to start their studies. The quality process will be continued during school years 2005 – 2006.

Keywords: competence-based examination, adult student, individualization, initial stage of studies, guidance, quality, quality process

SISÄLLYS (CONTENTS)

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	KEHITTÄMISHANKKEEN TARKOITUS JA LÄHTÖKOHDAT	5
2	AIKUINEN TUTKINNON SUORITTAJANA NÄYTTÖTUTKINNOSSA.....	8
2.1	Aikuisten näyttötutkinnot	8
2.2	Aikuisopiskelijan ohjaus	9
3	NÄYTTÖTUTKINNON SUUNNITTELUVAIHEEN HENKILÖKOHTAISTAMINEN	11
4	TUTKINNON SUORITTAJIEN KÄSITYKSIÄ OHJAUKSESTA	12
4.1	Tutkimuksen tarkoitus ja kysymykset	12
4.2	Tutkimuksen toteuttaminen	12
4.3	Aineiston analyysi	13
4.4	Tutkimuksen tulokset	13
4.4.1	Tutkittavien taustatiedot	13
4.4.2	Kokemus saadusta ohjauksesta lähihoitajatutkinnon hakemisvaiheessa	15
4.4.3	Hakemisvaiheen ohjaajuus	15
4.4.4	Aiemmin hankitun osaamisen huomioon ottaminen ohjauksessa	16
4.4.5	Toiveiden huomioon ottaminen ohjauksessa.....	16
4.4.6	Tuen tarpeen huomioon ottaminen ohjauksessa.....	16
4.4.7	Tutkinnon suorittamiseen liittyvään ohjaukseen kohdistuvia kehittämistoiveita	17
4.5	Tulosten yhteenvetoa, johtopäätöksiä ja pohdintaa.....	18
5	MALLI OHJAUKSESTA NÄYTTÖTUTKINNON SUUNNITTELUVAIHEEN HENKILÖKOHTAISTAMISESSA	20
5.1	Kehittämistyö näyttötutkinnon suunnitteluvaiheen henkilökohtaistamiseksi HESOTE:ssa	20
5.2	Malli suunnitteluvaiheen henkilökohtaistamiseen HESOTE:ssa	20
6	POHDINTA.....	23
	LÄHTEET.....	25
	LIITTEET:	
	LIITE1: Kyselylomake.....	27
	LIITE 2: Tutkimuslupa.....	30

1 KEHITTÄMISHANKKEEN TARKOITUS JA LÄHTÖKOHDAT

Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden oppilaitos, HESOTE, on osallistunut yhtenä pilottioppilaitoksena valtakunnalliseen Opetushallituksen toimeenpanemaan AiHe -projektiin, jossa tarkoituksena on kehittää aikuisopiskelun henkilökohtaistamista toimiviksi käytännöiksi. Henkilökohtaistamis -projektissa korostetaan asiakas- ja työelämälähtöisyyttä, oppimisympäristöjen kehittämistä, ammatillisen kehittymisen ohjausta, kaikille aikuisopiskelijoille laadittavia henkilökohtaisia opiskeluohjelmia (hops) sekä laatua ja vaikuttavuutta näyttötutkinnon suorittamisessa. Henkilökohtaistamisen tärkeimpiä tutkimuotoja ovat ohjaus ja neuvonta.

Pilotointisuunnitelmassa erillisinä hankkeina ovat muun muassa kumppanuustyön, oppimisympäristöjen ja ohjauksen kehittäminen osana aikuiskoulutuksen laatutyötä. Hankkeita on oppilaitoksessa edesautettu kouluttamalla henkilöstöä ja valtuuttamalla työtä eri toimijoille. Valtakunnallisessa AiHe-projektissa on myös toteutettu henkilökoulutusta ja tuotettu runsaasti kirjallista aineistoa, jota oppilaitoksessa on hyödynnetty henkilökohtaistamisen kehittämistyössä. Aineistoa käytetään myös tämän työn lähteinä.

HESOTE:n aikuiskoulutuksessa suorittaa näyttötutkinnon vuosittain noin 450 henkilöä. Ammatillisia perustutkintoja ovat lähihoitajan, hammaslaborantin ja farmanomin/lääketeknikon tutkinnot. Lisäksi oppilaitoksessa voi suorittaa hierojan, välinehuoltajan, koulunkäyntiavustajan ja perhepäivähoitajan ammattitutkinnot sekä optiikkahojan ja vanhustyön erikoisammattitutkinnot.

Opetushallitus uudistaa ammatillista aikuiskoulutusta koskevan määräyksen Henkilökohtaisten opiskeluohjelmien laatimisen perusteista siten, että sen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2006 alusta. Vuodelta 2000 toistaiseksi voimassa olevaan määräykseen verrattuna eroina uudessa määräyslunonnoksessa tuodaan julki henkilökohtaistaminen tutkinnon suorittamiseen jo näyttötutkinnon suunnittelu- eli hakemisvaiheessa. Määräys velvoittaa tutkinnon järjestäjää (oppilaitos) myös ohjaamaan tutkinnon suorittajaa oikealle ammattiuralle, mikäli ala osoittautuu hänelle sopimattomaksi. Samoin henkilökohtaistamisessa korostetaan yhteistyötä tutkinnon suorittajan, työnantajien ja tutkinnon julkisten rahoittajien kanssa. Keskeisiä yhteistyötahoja aikuiskoulutuksen rahoittajina ovat oppisopimuskeskukset ja työvoimahallinto.

Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena on kehittää näyttötutkinnon suunnitteluvaiheen henkilökohtaistamisen ohjausta ja laatia HESOTE:een oppilaitoskohtainen näyttötutkinnon suunnitteluvaiheen henkilökohtaistamissuunnitelma. Suunnitteluvaiheen henkilökohtaistamissuunnitelman tulee toimia kaikissa edellä mainituissa aikuiskoulutuksen näyttötutkinnoissa yhdenmukaisesti.

Suunnitteluvaiheen henkilökohtaistamisessa korostuu aikuisopiskelijan ohjaus, josta kehittämistyön taustaksi kartoitettiin lomakekyselyn avulla tutkintoa suorittavien kokemuksia ja käsityksiä. Kysely toteutettiin vuoden 2005 keväällä aloittaneelle lähihoitajaksi näyttötutkintona opiskelevalle aikuisryhmälle noin kaksi kuukautta opintojen aloittamisen jälkeen. Kyselyllä kartoitettiin tutkinnon suorittajien kokemuksia ja käsityksiä ohjauksesta suunnitteluvaiheessa, aiemman osaamisen huomioon ottamista tutkinnon suorittamisen ohjauksessa sekä ohjaukseen kohdistuvia toiveita, tuen tarvetta ja kehittämistoiveita. Tutkinnon suorittajien taustatiedoista kerättiin strukturoiduilla kysymyksillä tietoja iästä, peruskoulutuksesta, ammatillisesta koulutuksesta ja työtilan-

teesta ennen tutkinnon suorittamista. Ohjaukseen liittyviä käsityksiä ja kokemuksia kartoitettiin avoimilla kysymyksillä.

Kyselyn vastausten perusteella tutkintoa suorittavat muodostivat sekä iän, peruskoulutuksen ja ammattikoulutustaustan sekä työkokemuksensa osalta heterogeenisen ryhmän. Kyselyyn vastanneet olivat tutkinnon suunnitteluvaiheen tiedonhaussa itseohjautuvia. Työvoimatoimistoista he olivat kokeneet saaneensa hyvää ja luonteeltaan auttavaa ohjausta. Työpaikkojen esimiehet olivat myös ohjanneet heitä hakeutumaan koulutukseen. Koulutuksen alettua tutor-opettajalla oli ohjauksessa koulutusta selventävä rooli. Suunnitteluvaiheen ohjaus oli vastausten perusteella moniammatillista. Tutkinnon suorittajilla oli tietoa oppilaitoksen tukihenkilökunnasta muun muassa opinto-ohjaajasta. Ohjauksen sisältöä kuvattiin monipuoliseksi, riittäväksi, joskin sekavaksi ja ”paperinmakuiseksi”. Osa vastaajista oli näyttötutkinnon suorittamiseksi itseohjautuvia ja tavoitetietoisia. Vastaajista osa koki epävarmuutta omista mahdollisuuksistaan, jonka takia tutkinnon suorittajien joukosta tulee etsiä ja löytää ohjausta toivovat ja tarvitsevat suunnitteluvaiheen alusta alkaen.

Aiemmin hankittu osaaminen oli pääosin otettu ohjauksessa huomioon nykyistä tutkintoa suoritettaessa. Vastaajat osasivat tunnistaa ja tunnustaa osaamistaan sekä työssä opitun että teorian osalta. Suoritettavaan tutkintoon liittyviä ohjaustoiveita oli pääosin otettu hyvin huomioon. Tutkinnon suorittamiseen liittyvä tuen tarve oli otettu ohjauksessa huomioon.

Kyselystä ohjaukseen kohdentuvia tuloksia on tarkoitus hyödyntää asiakaslähtöisyyden näkökulmasta oppilaitoksen henkilökohtaistamissuunnitelmaan. Lisäksi siihen hyödynnetään myös AiHe –projektista saatua aineistoa.

Oppilaitoksen johtoryhmä valtuutti neljä työryhmää oppilaitoksen henkilökohtaistamissuunnitelman laatimiseen. Kirjattavaan suunnitelmaan sisältyvät eri työryhmien työstäminä henkilökohtaistamisen kolme vaihetta: suunnitteluvaihe, näyttötutkinnon suorittaminen ja tarvittaessa ammattitaidon hankkiminen valmistavassa koulutuksessa sekä erillisenä henkilökohtaistamisen dokumentointi. Työnjaossa sain vastuun suunnitteluvaiheen henkilökohtaistamissuunnitelman laatimisesta kolmen näyttötutkintomestareiksi opiskelevan opettajan kanssa. Työtä tehdään prosessina pitkin kuluva lukuvuotta, ja tavoitteena on saada aikaan HESOTE:n näyttötutkinnon henkilökohtaistamissuunnitelma. Tässä kehittämishankkeessa keskitytään edellä mainituista vaiheista ainoastaan suunnitteluvaiheen henkilökohtaistamiseen.

Näyttötutkinnon suunnitteluvaiheeseen kohdistuu haasteina aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen sekä mahdollinen uraohjaus. Henkilökohtaistamissuunnitelman tulee toimia tutkinnon suorittajalle tarkoituksenmukaisena apuvälineenä ja ohjauksen jäsentäjänä koko tutkinnon suorittamisen ajan.

HESOTE:ssa on käytössä oppilaitoskohtainen Opiskelijan ohjaus-, neuvonta- ja tukisuunnitelma (2005), jossa kuvataan ohjaustoiminnan periaatteet, toiminnan niveltymisen opiskelu- ja oppimisvaiheisiin sekä eri ammattiryhmien tehtäväkuvaukset. Niin tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskelevien opiskelijoiden kuin näytöillä tutkintonsa suorittavien ohjaus nähdään koko oppilaitoksen henkilöstön tehtävänä, vaikka ohjaus-, neuvonta- ja tukitehtävissä toimiikin varsinaisesti niihin koulutettua henkilöstöä.

HESOTE:n henkilökohtaistamissuunnitelmaa on tarkoitus soveltaa yhdenmukaisesti kaikkiin oppilaitoksessa järjestettäviin näyttötutkintoihin. Kaikessa näyttötutkintotoiminnan suunnittelussa otetaan huomioon oppilaitoksen laadunkehittämistyö. HESOTE:een on tavoitteena saada henkilökohtaistamissuunnitelma aikaan myös siksi, että Opetushallituksen asettamat tutkintotoimikunnat tulevat edellyttämään tutkintoja järjestäviltä oppilaitoksilta näyttöjen järjestämissuunnitelmiin liitettävän henkilökohtais-

tamissuunnitelman. Lisäksi HESOTE:n johtotiimi edellytti suunnitelman laadittavaksi sellaiseen muotoon, jossa se voitaisiin liittää heti syksystä 2005 koulutustarjoihin.

Kehittämishankkeen raportin teoreettisessa osassa tarkastellaan aikuisten näyttötutkintoja, aikuisopiskelijaa ohjauksen näkökulmasta ja määräyksen mukaista henkilökohtaistamista. Tutkimusosassa kuvataan tutkinnon suorittajille toteutettu suunnitteluvaiheen ohjaukseen kohdennettu kysely tuloksineen. Lopuksi kuvataan oppilaitoskohtaista näyttötutkinnon suunnitteluvaiheen henkilökohtaistamismallia ja sen kehittämistyötä.

Henkilökohtaistamisella tarkoitetaan tässä työssä näyttötutkinnon suorittajan kannalta mahdollisimman tarkoituksenmukaisia näyttötutkintojärjestelyjä ja tarpeiden asiakaslähtöistä huomioon ottamista näyttö- ja oppimisjärjestelyissä siten, että noudatetaan näyttötutkinnon perusteita. Näyttötutkinnon **suunnitteluvaiheella** tarkoitetaan etenemistä opiskeluhaaveista näyttötutkinnon suorittajaksi, **ohjauksella** moniammatillista ajan, kunnioituksen ja huomion antamista tutkinnon suorittajalle. **Tutkinnon suorittajalla** tarkoitetaan tässä työssä aikuiskoulutuslainsäädännön mukaisesti näyttötutkintoa suorittavaa opiskelijaa ja **määräyksellä** voimaan tulevaa Opetushallituksen määräystä Henkilökohtaisten opiskeluohjelmien laatimisen perusteista, joka tätä kehittämishanketta tehtäessä on vielä luonnosvaiheessa.

2 AIKUINEN TUTKINNON SUORITTAJANA NÄYTTÖTUTKINNOSSA

2.1 Aikuisten näyttötutkinnot

Tarve näyttötutkintojen kehittämiseen on tullut ensisijaisesti työnantajilta, koska työelämästä poistuu lähivuosina eläkkeelle suurten ikäluokkien mukana eri ammattien taitajia. Tuotanto- ja elinkeinoelämän turvaamiseksi tarvitaan uutta osaavaa työvoimaa, sillä työelämässä edellytetään pitkälle eriytynyttä osaamista. Osalla pitkäänkin työssä olleista ei välttämättä ole vaadittavia tutkintoja, mutta heillä on kokemuksia ja osaamista erilaisista töistä. Työpaikkoja ammattiosajille ennustetaan vapautuvan siinä määrin, että yhteiskunnalliseen haasteeseen on vastattava koulutuksen avulla. Aikuiskoulutuksen näyttötutkinnoissa aiempi osaaminen voidaan tunnistaa ja tunnustaa sekä kehittää sitä näyttöjen ja tarvittaessa valmistavan koulutuksen avulla tutkinnoiksi. Näyttötutkinnot ovat reilun kymmenen vuoden aikana vakiinnuttaneet asemansa Suomen koulutusjärjestelmässä. Näyttötutkintoja suoritettiin Opetushallituksen tilastotiedon mukaan vuoden 2004 aikana jo 51000 kpl.

Aikuiskoulutusta käytetään nopeasti muuttuvan työelämän urakierron mahdollistajana, mutta myös aikuisten koulutustason nostajana. Näissä yhteyksissä painotetaan erityisesti aikuisille suunnatun ohjauksen ja neuvonnan keskeistä tehtävää yksilöllisten oppimisurien suunnittelussa. (Koulutus ja tutkimus 2003 - 2008). Kyse on elinkeinopolitiikasta ja työllisyyden hoidosta, joka viimekädessä lisää yhteiskunnan hyvinvointia.

Näyttötutkintojärjestelmän keskeisinä haasteina ovat työelämälähtöisyyden kehittäminen kolmikantaisuus -periaatteella, osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (OPM 2004:27). Aikuisopiskelun painopistettä tulee Pasasen (2000) mukaan tietoisesti siirtää opetusajattelusta oppimisajatteluun. Nyssölän (2002) mukaan koulun ulkopuolella opitun tunnustaminen liittyy elinikäiseen oppimiseen, jolloin oppimista tunnustetaan tapahtuvan muuallakin kuin koulussa. Ellei tunnustamista tapahtuisi, saattaisi aikuisia olla hänen mukaansa vaikea saada koulutukseen. Osaamisen tunnistamisella ja tunnustamisella tehdään mahdolliseksi erilaisissa ympäristöissä saavutetun opitun siirtäminen ja hyväksyminen osaamis pääomaksi, ja sen katsotaan etenkin aikuisilla lisäävän opiskelumotivaatiota (Opetusministeriö 2004).

Aikuiskoulutuslainsäädännön (L 631/1998) mukaan ammatillisella aikuiskoulutuksella tarkoitetaan ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia, näyttötutkintoina suoritettavia tutkintoja, joita ovat ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto. Ammatillisessa perustutkinnossa osoitetaan ammattitaidon saavuttamisen edellyttämät tiedot ja taidot, ammattitutkinnossa alan ammattityöntekijältä edellytetty ammattitaito ja erikoisammattitutkinnossa alan vaativampien tehtävien hallinta. Toisen asteen ammatilliset perustutkinnot voi suorittaa näyttötutkintoina. Niiden laajuus on 120 opintoviikkoa, ja ne antavat yleisen korkeakoulukelpoisuuden.

Edellä mainitun lain mukaan näyttötutkintojen järjestäminen on tutkintoja järjestäville oppilaitoksille luvanvaraista toimintaa. Tutkintojen järjestäjät hakevat näyttötutkinnon järjestämisoikeutta Opetushallituksen asettamilta eri alojen tutkintotoimikunnilta. Vastuut on selkeästi jaettu sekä opetusministeriön, opetushallituksen, tutkintotoimikuntien että tutkintoja järjestävien tahojen osalta (Näyttötutkinto-opas 2003.)

2.2 Aikuisopiskelijan ohjaus

Aikuisten ohjausta pidetään edelleen käsitteeltään selkiintymättömänä ja vielä muotoutumassa olevana. Siihen sisältyy muun muassa opinto- ja ammatinvalinnanohjausta, urasuunnittelua, työnohjausta, johtamista ja konsultointia. Ohjaus on laajentunut ura- ja opinto-ohjauksesta elämänsuunnittelun lähestymistavaksi. (Onnismaa 2004.)

Aikuisten oppimista ja ohjausta pidetään tärkeinä, ja niihin on suunnattu viime vuosina tutkimusta, arviointia ja kehittämishankkeita, esimerkiksi NOSTE-ohjelma. Opinto-ohjauksen ja uraohjauksen tarvetta ovat Nummisen ym. (2004) mukaan lisänneet työelämän ja työmarkkinoiden muutokset, joita aikuisopiskelijoiden ja nuortenkin on ollut vaikeaa hahmottaa. Aikuiskoulutusjärjestelmän toimivuuden ylläpitämiseksi opinto-ohjausta pidetään olennaisena asiana.

Ohjauksen käsitteen määrittely luontuu Onnismaan (2003) mukaan helpommin kuvaamalla sitä mitä ohjaus ei ole kuin mitä se on. Ohjaus ei ole terapiaa, koska siinä selkiytetään elämän- ja urasuunnittelua. Ohjaus ei ole myöskään varsinaisesti opetusta eikä neuvojen antamista. Ohjaus määritellään ammattialaksi (opinto-ohjaus) ja sitä pidetään moniammatillisena käytäntönä, lähtökohtana ja lähestymistapana sekä monitieteisenä tutkimusalana. Ammatillinen ohjauskeskustelu on Kasurisen (2004) mukaan suunniteltu, tavoitteellinen ja toiminnallinen vuorovaikutustilanne, jonka tavoitteena on ohjattavan ongelman ratkaisu. Lisäksi ohjauksessa korostuu prosessimaisuus. Selvitettäessä arviointien avulla opinto-ohjausta aikuisoppilaitoksissa Nummisen ym. (2004) mukaan saatiin selville, että opinto-ohjaus tulkittiin niissä pääosin opetuksiksi, opetukseen kuuluvaksi ohjaukseksi sekä tiedon jakamiseksi ja neuvonnaksi. Ohjauksen tavoitteena pidetään auttamista siten, että aikuiset pystyvät tekemään koulutukseensa ja työuraansa kohdentuvia perusteltuja päätöksiä.

Vahervan ja Ekolan (1991) mukaan aikuisopiskelijoilla on elämän- ja työkokemusta sekä niihin perustuvaa valikoimisen taitoa. Heillä voi olla nuoria selkeämpiä opiskelutavoitteita ja parempi motivaatio sekä sopeutumiskykyä joustaa elämäntilanteiden mukaan. Samoin aikuiskasvattajan ja –opiskelijan vuorovaikutussuhdetta korostetaan ”erityisyyttä” vaativana tilana. Nummisen ym. (2004) mukaan aikuisten opinto-ohjaus edellyttääkin perehtymistä aikuisen erityispiirteisiin. Pajarisen ym. (2004) mukaan aikuisella voi opiskelumotiivina olla myös työmarkkina-aseman parantaminen esimerkiksi työttömyyden takia, ammatin vaihto, terveydelliset syyt tai lisäkoulutuksen tarve.

Kaikkeen oppimiseen ja aikuisopiskeluun yhdistetään nykyään elinikäisen oppimisen käsite. Se käsittää muun muassa jatkuvan uuden oppimisen taidon ja tahdon pysyä kehityksen mukana. (Onnismaa 2004.) Elinikäinen oppiminen edellyttää opiskelijalta itseohjautuvuutta. Itseohjautuvuuden ajatellaan Pasasen (2000) mukaan auttavan aikuista määrittelemään sekä oppimisen tavoitteensa että arvioimaan niin sisällöllistä oppimista kuin tapoja, joilla oppimiseen pyritään. Itseohjautuvuus on opiskelun tavoite, ja siksi on tärkeää miettiä, miten oppimis- ja opetusprosessit voidaan luoda itseohjautuvuutta tukeviksi. Frontin (2003) mukaan itseohjautuvuus on taito, joka opitaan ajan kanssa ja jonka kehittymiseen opiskelija tarvitsee ohjausta ja tukea. Pasanen (2000) korostaa itseohjautuvuuden ohjauksen tarvetta opiskelun järjestämisessä vuorovaikutuksessa siten, että ajattelu ja toiminta mahdollistuvat. Hänen mukaansa keinoina ovat henkilökohtainen oppimissuunnitelma (hops) ja henkilökohtaistaminen joko tekemällä teknisesti suppeita opintosuunnitelmia tai laajakatseisia opetuksellisia suunnitelmia lähestymällä opiskelijaa ”uudella” tavalla. Onnismaan (2004) mukaan aikuiset tarvitsevat opiskelussaan niin itsenäisyyttä kuin ryhmätyötä sekä ohjausta ja tukea.

HESOTE:n yhteiseksi toiminnan arvoiksi on sovittu asiakaslähtöisyys, vastuullisuus, oikeudenmukaisuus, yksilön kunnioittaminen ja yhteisöllisyys. Toiminnan periaatteiksi on sovittu moniammatillinen yhteistyö, ongelmien ehkäisy ja niihin varhainen puuttuminen. (Opinto-opas 2004 - 2005.) Samat arvot pätevät sekä tutkintoon johtavassa että näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa. HESOTE:ssa luonnostellaan parhaillaan uutta ohjaus-, neuvonta- ja tukisuunnitelmaa. Siinä on toimintamallina, että koko henkilöstö toimii ohjaushenkilöstönä. Suunnitelmaan on kirjattu myös pitkälle erikoistuneen henkilöstön käyttö vaativammissa ohjaustilanteissa. Ohjaus-, neuvonta- ja tukitoiminnan periaatteina on, että opiskelijan opinnot edistyvät ja hyvinvointi lisääntyy. Toiminnan tavoitteena on, että opiskelija ottaa vastuuta oppimisestaan ja häntä tuetaan sekä autetaan siihen ohjauksen avulla. (Ohjaus-, neuvonta- ja tukisuunnitelma 2005.)

Aikuisopiskelijalla on tavallisesti jokin käsitys itsestään oppijana. Myönteisiä kokemuksia saaneet opiskelijat voivat luottaa itseensä ja suhtautua opiskeluun haasteena, mikäli he kokevat sen mielekkääksi. Tilanne voi kielteisten kokemusten jälkeen olla vastaavasti hankalampi. Opiskelija tarvitsee erityisesti opintojen alkuvaiheessa myönteisiä kokemuksia itsestään oppijana. Itsetuntemuksen lisäämiseen tulee erityisesti tässä vaiheessa panostaa. (Laine ym. 2002.)

Aikuisopiskelijan oppimis- ja ohjausjärjestelyiden tulee olla elämäntilanteet joustavasti huomioivia. Aikuisopiskelijalla saattaa olla aiemmista opinnoistaan pitkä aika, minkä vuoksi esimerkiksi opiskelutaidot tulee päivittää. Taidot eivät välttämättä riitä itseohjautuvaan työskentelyyn esimerkiksi verkko-opintoina, kirjallisten töiden tuottamisessa tai oppimaan oppimisessa. Pajarisen ym. (2004) mukaan aikuisopiskelija voi tuoda mukanaan hyvinkin tietoisien oppimistyylinsä. Toisaalta oppiminen voi olla myös huolenaihe aiempien koulukokemusten vuoksi. Aikuinen ei ole välttämättä valmis itseohjautuvuuteen, jos on oppinut painamaan muistiinsa asioita esimerkiksi rangaistuksen pelosta.

Keskeisinä toiminta-arvoina ja -periaatteina aikuiskoulutuksessa pidetään tasa-arvoa, aikuisten ja työelämän tarpeiden huomioon ottamista, aikuisopiskelijan erityispiirteiden tunnustamista, asiakaslähtöisyyttä sekä työelämän edustuksellisuuden ja sen yhteistyötarpeiden huomioon ottamista. (Näyttötutkinto-opas 2003.) Yhteiskunnan koulutus suunnittelun mukaisesti tavoitteena on joustava siirtyminen koulutustasolta toiselle, aikuiset huomioivat opetusjärjestelyt, tietoyhteiskuntataitojen opetus ja yksilöllisten oppimisurien suunnittelu.

3 NÄYTTÖTUTKINNON SUUNNITTELUVAIHEEN HENKILÖKOHTAISTAMINEN

Henkilökohtaistaminen etenee prosessina, ja henkilökohtaistamissuunnitelma tulee laatia määräyksen (luonnos 2005) mukaisesti jokaiselle tutkinnon suorittajalle. Sen tulee kattaa tutkinnon suorittaminen kolmivaiheisesti: suunnitteluvaihe, näyttötutkinnon suorittaminen ja mahdollisesti tarvittava ammattitaidon hankkiminen valmistavassa koulutuksessa.

Henkilökohtaistaminen näyttötutkinnon suorittamisvaiheessa tarkoittaa tutkinnon suorittajalle soveltuvien ja perusteltujen näyttötutkinnon perusteissa määriteltyjen tutkintosuoritusten asiakaslähtöistä suunnittelua ja toteutusta. Kulttuuri- ja kielitarpeet tai muista syistä aiheutuvat erityistarpeet tulee ottaa tutkintojärjestelyissä huomioon. Näyttötutkinnon järjestäjän velvollisuutena on huolehtia tutkinnon suorittajan tarvitsemasta ohjauksesta, neuvonnasta ja tarvittavista tukitoimista tutkintosuoritustensa suunnittelussa ja ammattitaidon osoittamisessa näytöillä. (Luonnos 2005.)

Näyttötutkintoperusteiseen tutkintoon voidaan järjestää myös valmistavaa koulutusta, johon tutkinnon suorittajalle laaditaan henkilökohtaistamisen pohjalta oppimisjärjestelyjen suunnittelu, tarjonta ja toteutus. Sosiaali- ja terveysalalla lähihoitajan perustutkinnon suorittaminen näyttötutkintona on ainut ala, jossa on määrätty valmistavan koulutuksen kestoksi vähintään 80 opintoviikkoa.

Uuden määräyksen mukaisesti suunnitteluvaiheessa tarkastellaan hakijan aiemmin saavuttamaa osaamista ja muita lähtökohtia suhteessa tavoiteltuun tutkintoon ja koulutustarpeeseen. Myös ohjauksen ja tukitoimien tarve tulee selvittää. Hakemisvaiheessa edellytetään, että näyttötutkinnon järjestäjä tai siihen valmistavan koulutuksen järjestäjä tekee yhteistyötä työpaikkojen edustajien, työelämän järjestöjen sekä tutkinnon tai valmistavan koulutuksen ostajan kanssa. Valitun opiskelijan aiempi osaaminen on tunnistettava erilaisia alalle soveltuvia menetelmiä käyttäen. Samoin jo suunnitteluvaiheessa tulee ottaa huomioon mahdolliset tutkinnon suorittajan erityistarpeet sekä kulttuuri- ja kielitausta. Edelleen näyttötutkinnon ja/tai valmistavan koulutuksen järjestäjän tulee tehdä näissä yhteistyötä eri tahojen, kuten esimerkiksi tutkinnon suorittajan ja työnantajien kanssa. Valmistava koulutus voi sisältää teoriaopiskelun lisäksi myös työssäoppimista.

Henkilökohtaistamiseen sisältyy henkilökohtainen näyttösuunnitelma (hensu), jossa tulee ottaa huomioon erityisjärjestelyin esimerkiksi lukemis- ja kirjoittamisvaikeudet näyttöjen toteutuksessa sekä asiallinen ohjaus näytön suunnitteluun ja ammattitaidon osoittamiseen (Näyttötutkinto-opas 2003).

Henkilökohtaistaminen ammattitaidon hankkimisessa tarkoittaa elämän- ja työtilanteen, aiemmin hankitun osaamisen tunnustamista ja todettujen oppimistarpeiden huomioon ottamista joustavien opiskelijajärjestelyjen sekä oppimismahdollisuuksien suunnittelussa ja toteutuksessa. Näyttötutkinnon järjestäjän on liitettävä määräyksen mukaan näihin vaiheisiin ohjausta, neuvontaa, opetusmenetelmiä sekä erilaisia tukitoimia. Valmistavan koulutuksen järjestäjän tulee selvittää opiskelijan kulttuuri- ja kielitausta sekä erityistarpeet käyttämällä tarvittaessa ohjaus- ja tukitoimia sekä opiskelijan ohjausta asiantuntijoiden luo. (Luonnos 2005.)

Lakia ja asetusta ammatillisesta aikuiskoulutuksesta tarkistetaan vuoden 2005 aikana, ja siinä henkilökohtaistaminen tulee aiempaa painokkaammin esille. Määräys astunee voimaan vuoden 2006 alusta, kun lainsäädäntöä on muutettu yhdenmukaiseksi muun muassa käsitteiden osalta.

4 TUTKINNON SUORITTAJIEN KÄSITYKSIÄ OHJAUKSESTA

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja kysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa ja kuvata näyttötutkinnon suorittajien kokemuksia ja käsityksiä suunnitteluvaiheen henkilökohtaistamisesta saamastaan ohjauksesta, aiemman osaamisen huomioon ottamisesta, ohjaukseen kohdistuvista toiveista, tuen tarpeesta sekä ohjauksen kehittämistoiveista. Tutkimuksen keskeisinä kysymyksinä olivat:

Miten ohjaus henkilökohtaistamiseen toteutuu tutkinnon suorittajan kokemusten perusteella?

Miten ohjausta tulee kehittää näyttötutkinnon suunnitteluvaiheessa?

Kyselylomakkeen (liite 1) taustatietoina kysyttiin ikää, peruskoulutusta, mahdollista ammatillista koulutusta sekä työtilannetta ennen nykyisen tutkinnon suorittamista. Avoimina vastattavat kysymykset laadittiin käsittelemään tulevan määräyksen keskeisiä sisältökäsitteitä, kuten ohjausta suunnitteluvaiheessa, aiemmin hankitun osaamisen huomioon ottamista ohjauksessa, tutkinnon suorittamiseen liittyviä ohjaustoiveita ja tuen tarvetta ohjauksessa.

Kartoitus ajoitettiin henkilökohtaistamista koskevan kehittämistyön yhteyteen taustatiedoiksi kehittämiselle. Kyselylomakkeessa korostettiin henkilökohtaistamisen määrärauksen ”henkeä” käyttämällä samoja käsitteitä, kuten esimerkiksi aiemman osaamisen huomioon ottaminen. Lisäksi kysymykset laadittiin sellaisiksi, että niiden avulla saatiin esille yhteistyötahoja sekä ohjauksen ja tuen saantia ja tarvetta koskevia näkökohtia.

Tutkittavat saivat riittävästi aikaa vastata kysymyksiin oppitunnin aikana. Heille tarjottiin mahdollisuutta kysyä, mikäli joku asia kyselylomakkeessa oli epäselvä. He saivat myös vastata nimettöminä. Kyselylomakkeessa oli maininta luottamuksellisuudesta. Vastauslomakkeet numeroitiin ja käsiteltiin luottamuksellisesti. Tutkittavat olivat tutkimuksen tekijälle kyselyn toteuttamishetkellä täysin tuntemattomia. Vastaukset olivat selkeitä ja ymmärrettäviä, vaikka joidenkin vastausten osalta niukkoja. Niistä oli mahdollista tehdä erittelyä ja varovaista tulkintaa. Tutkimuslupa haettiin kirjallisesti oppilaitoksen rehtorilta. Luvan saannin edellytyksenä oli, että vastaajat saivat osallistua tutkimuksen täyttämiseen vapaaehtoisesti.

4.2 Tutkimuksen toteuttaminen

Lomakekysely ohjauksen ilmiön tutkimiseksi toteutettiin keväällä 2005. Survey-tyyppistä lomakekyselyä voidaan Hirsjärven ym. (2004) mukaan käyttää, kun halutaan kerätä tietoa standardoidusti joukolta ihmisiä. Kysely sopii Krausen ja Kiikkalan (1996) mukaan myös faktatietojen keruuseen mielipiteitä mittaavissa tutkimuksissa. Kyselylomakkeessa kerättiin tutkittavilta taustatietoja strukturoitujen kysymysten avulla sekä avoimilla kysymyksillä kokemuksia ja käsityksiä suunnitteluvaiheen ohjauksesta.

Avoimilla kysymyksillä voidaan tutkittavilta saada Hirsjärven ym. (2004) mukaan todellisia mielipiteitä.

Kohderyhmänä oli lähihoitajatutkinnon näyttötutkintona suorittava ryhmä. Opiskelu oli ryhmällä kestänyt vasta kaksi kuukautta, joten näyttötutkinnon suunnitteluvaihe oli tuoreessa muistissa. Ryhmässä oli 26 aikuisopiskelijaa, joista tilanteessa paikalla olleet opiskelijat (n = 24) vastasivat kyselyyn. Otanta oli harkinnanvarainen tilanteessa, jossa oppilaitoksessa oli alkamassa oppilaitoksen henkilökohtaistamissuunnitelmaa koskeva kehittämistyö.

Tutkimuksen toteuttamiselle hankittiin asianmukainen kirjallinen lupa oppilaitoksen rehtorilta (liite 2). Luvansaannin ehtona oli, että kyselyyn vastaaminen olisi vapaaehtoista. Kysely suoritettiin nimettöminä lomakekyselyinä tutor-tunnin aikana. Instruktiona ennen kyselylomakkeisiin vastaamista kerrottiin lyhyesti uudesta määräyksestä, annettiin ohjeina vastata kyselyyn itsenäisesti ja perustelemalla vastaukset sekä kerrottiin vastaamisen olevan vapaaehtoista. Tutkimuksen suorittaja oli läsnä ja käytettävissä, mikäli kysymyksissä olisi epäselvyyksiä. Vastaamiseen tutkittavilla oli aikaa yksi oppitunti.

4.3 Aineiston analyysi

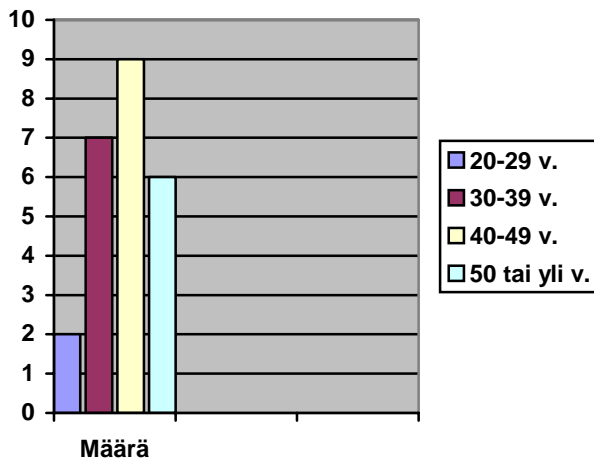
Aineiston analyysia varten vastatut kyselylomakkeet numeroitiin järjestysnumeroilla. Taustatietoja kartoittaneet vastaukset (kysymyksiin 1 – 4) luokiteltiin aineiston pienen koon vuoksi tukkimiehen kirjanpitoa käyttäen ja kyseisiin tietoihin kohdentuvat tarkennukset auki kirjoittaen. Avoimet vastaukset (kysymyksiin 5 – 10) kirjoitettiin auki autenttisina sisällön erittelyä varten. Vastauksia luokiteltiin erittelemällä niistä kysytyjä ilmiöitä kuvaavia ja toisensa pois sulkevia luokkia (Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 1997).

4.4 Tutkimuksen tulokset

Tutkittavat olivat vastanneet kysymyksiin selkeästi ja johdonmukaisesti. Tutkittavan ilmiön kuvaamiseksi ja tulosten tueksi raporttia elävöitettiin lainaamalla tutkittavilta suoria vastauksia.

4.4.1 Tutkittavien taustatiedot

Kyselyyn vastasi 24 tutkinnon suorittajaa, joista eniten eli yhdeksän oli *iältään* 40 - 49 vuotta, seitsemän oli 30 -39 vuotta, 50 tai sitä vanhempia oli kuusi ja kaksi oli ikäloukassa 20 – 29 vuotta (kysymys 1).

KUVIO 1 Tutkinnon suorittajien ikäjakauma

Tutkinnon suorittajien *peruskoulutusta* tiedusteltiin kysymyksellä 2. Vastaajien peruskoulutus vaihteli kansakoulun suorittaneista ylioppilaisiin. Lukion oppimäärän suorittaneita ilman ylioppilastutkintoa vastanneista oli neljä ja sen lisäksi ylioppilastutkinnon suorittaneita oli kolme henkilöä. Lukion tai ylioppilastutkinnon suorittaneita oli kaikissa muissa ryhmissä paitsi 20 – 29 vuotta olevien ryhmässä.

TAULUKKO 2 Tutkinnon suorittajien peruskoulutus

	Kansakoulu/ kansalaiskoulu	Peruskoulu	Keskikoulu	Lukio	Ylioppilas	Yhteensä
Määrä	4	8	5	4	3	24

Kysymyksellä 3 haluttiin selvittää *ammattillinen koulutus tai tutkinto ja sen suorittamisajankohta*. Vastaajista 13:lla ei ollut lainkaan ammatillista koulutusta. Vastaajista seitsemällä oli ammattikoulutasoinen tutkinto, joita olivat merkonomi, keittäjä-kylmäkkö, tarjoilija, hieroja, kosmetologi, elektroniikka-alan tutkinto, asentajakoneistaja, pukuompelija ja mainonnan perustutkinto. Kahdella vastaajalla oli kaksi koulutusoista tutkintoa. Opistotasoisesta koulutuksesta oli kolmella vastaajalla muun muassa yo-merkonomin tutkinto ja ulkomailla suoritettuja sairaanhoitajatutkintoja. *Muussa ammatillisessa koulutuksessa* mainittiin osia eri tutkinnoista, esimerkiksi teknisen piirtäjän osatutkinto sekä lyhyitä ammatillisia kursseja, kuten konditoriakurssi tai metsurikurssi. *Koulutusten suorittamisajankohdat* vaihtelivat 1970-luvulta vuoteen 2003. Useimmat opinnot oli suoritettu 1980- ja 1990-lukujen aikana.

Vastaajista oli *ennen nykyisten lähihoitajaopintojen alkua* työssä yhdeksän ja työttöminä 13. Kukaan ei ennen nykyisen koulutuksen alkua ollut opiskelemissa. *Muu vaihtoehto, mikä* -kysymykseen vastanneista toinen oli ollut hoitovapaalla ja toinen työllistettynä tutustumassa hoitoalaan.

4.4.2 Kokemus saadusta ohjauksesta lähihoitajatutkinnon hakemisvaiheessa

Vastauksina siihen, *millaista ohjausta koettiin saadun lähihoitajatutkintoon haettaessa* (kysymys 5), tutkinnon suorittajista viisi vastasi ottaneensa selvää omatoimisesti, kuten hakemalla työvoimatoimistosta hakulomakkeen tai tienneensä jo koulutuksesta. Ohjausta oli saanut työpaikan esimieheltä kaksi ja työvoimatoimistosta neljä vastaajaa. Ohjaus oli kohdentunut hakemusten täyttämiseen, käytännön raha-asioihin sekä opintojen tukiasioihin. Koulutuksen alettua tutor-opettaja oli selventänyt koulutusta.

”Sain melko hyvää ohjausta työvoimatoimistosta, siellä yritettiin kovasti auttaa pyrkimyksissäni päästä opiskelemaan.”

”Työvoimatoimistosta työvoimaneuvoja kertoi yleistietoa koulutuksesta, koulutustuesta ja tutkinnon mahdollistamasta jatko-opiskelusta. Työvoimaneuvojalta sain myös hakemuslomakkeet...”

”Tutor-opettaja on ohjannut ja kertonut sekä selventänyt, mitä koulutus on ja kuinka se etenee.”

Yksittäisinä ohjausta kuvaavia mainintoja olivat, että se oli ollut monipuolista, riittävää, sekavaa, vähäistä ja ”paperinmakuista”. Kolme vastaajaa ei ollut kokenut saaneensa ollenkaan ohjausta. Vastauksista tuli selkeästi ilmi myös omatoimisuus, halu ja päämäärätietoisuus hakea koulutukseen.

”En saanut ohjausta, itse olin päättänyt hakea lähihoitajakoulutukseen.”

”Itsenäinen päätös hakeutua ko. koulutukseen.”

”Omatoimisesti kyselin koulutusmahdollisuuksista työvoimatoimistosta.”

”Tiesin hyvin, mihin olin hakemassa, aiempien opintojen/työssä oppimien tietojen pohjalta.”

4.4.3 Hakemisvaiheen ohjaajuus

Kysymykseen, *kuka tai ketkä Sinua ohjasivat hakemisvaiheessa* (kysymys 6), 14 vastaajaa mainitsi työvoimatoimiston tai sen työvoimaneuvojan ohjanneen hakeutumaan koulutukseen. Paikallislehden ilmoituksen mainitsi tässä yhteydessä yksi, samoin yksi www.mol.fi -sivut. Ystävät ja työtoverit toimivat ohjaajina kuudelle vastaajalle, työpaikan esimies tai johtaja kolmelle vastaajalle ja tutor-opettajan ohjaajana mainitsi kaksi tutkinnon suorittajaa.

”Ystävät, jotka olivat myös hakeneet samaan koulutukseen. Sain kotiin suoraan työvoimatoimistosta hakuohjeet.”

”Palvelukodin johtaja antoi netistä hakukaavakkeen ja minä menin työvoimatoimistoon ja hain paikkaa itsenäisesti.”

”Tutorilta saanut parhaan ohjauksen.”

4.4.4 Aiemmin hankitun osaamisen huomioon ottaminen ohjauksessa

Kysymykseen 7, *miten aiemmin hankittu osaaminen on otettu huomioon ohjauksessa nykyistä tutkintoa suoritettaessa*, kymmenen vastasi, jotta osaaminen otettiin hyvin huomioon. Kolmen vastaus oli kielteinen. Vastauksista nousi esille myös, että tutkinnon suorittaja haluaa aiemmasta osaamisestaan huolimatta osallistua ”koko opetukseen”.

”Taidot on otettu hyvin huomioon, mutta kertaus (esim. äidinkieli) on opintojen äiti.”

”Ei tarvinnut osallistua atk-kurssille, koska hallitsen sen perusteet hyvin.”

”Aikaisempi osaaminen otettu huomioon. Itse henkilökohtaisesti halusin aloittaa ”puhtaalta pöydältä” ja suorittaa kaikki osa-alueet opetussuunnitelman mukaan.”

”Puutteellisesti. Olisin toivonut enemmän henkilökohtaista apua.”

4.4.5 Toiveiden huomioon ottaminen ohjauksessa

Kysymykseen 8, *miten tutkinnon suorittamiseen kohdistuvia toiveita on otettu huomioon*, seitsemän jätti kokonaan vastaamatta. Kuusi vastasi, ettei ole esittänyt toiveita tai niitä ei ylipäätään ole.

”En ole esittänyt mitään toiveita. Ajattelen et otetaan vastaan mitä tulee.”

Toiveet on otettu huomioon kahdeksan vastaajan mielestä hyvin ja yhden mielestä erittäin hyvin. Toteutuneet toiveet ovat tähän mennessä kohdistuneet työharjoittelupaikkaan kuuden vastaajan kohdalla ja teoriaopintoihin kolmella vastaajalla.

”Opiskelu on ollut pitkän tauon jälkeen vähän outoa ja opettelemista, joten en ole osannut pyytää apuja. 2 viikon leikkipuistojakson sain itse valita, ja se oli mielestäni oikein mukavaa.”

”ATK, oppimaan oppiminen ja äidinkieli on (tietääkseni) merkitty hyväksytyksi edellisenä vuonna käymäni koulutuksen vuoksi.”

”Hyvin. Myös hopsiin on kirjattu aikaisempien opintojen hyväksi lukeminen, valmistumisen ajankohdan aikaistaminen.”

4.4.6 Tuen tarpeen huomioon ottaminen ohjauksessa

Kysymykseen 9, *miten tutkinnon suorittamiseen liittyvä tuen tarve on otettu ohjauksessa huomioon*, kolme vastaajaa jätti vastaamatta. Vastaajista kuusi ilmoitti, ettei ole tarvinnut tukea. Viisi kertoi, että heillä on tietoa siitä, että tukea voi tarvittaessa saada. Tuki on joko huomioitu tai sitä on tarjottu viidelle vastaajalle.

”Aina voi kysyä esim. omalta tutorilta jos jokin asia askarruttaa. Koskaan ei voi tehdä tyhmiä kysymyksiä.”

”Tutor-opettaja on varannut keskustelutapaamisen, jossa tuen tarpeeni on kartoitettu. Meitä on myös kehoitettu ottamaan yhteyttä häneen tai mahdollisesti lukihäiriötä omaavana opettajaan, jolloin lisätukea ja –harjoitusta on mahdollista saada.”

”Tukea on tarjottu ja kerrottu (opinto-ohjaaja), että voi halutessa varata keskusteluaikaa.”

”Varmasti hyvin, kun tarpeita ilmaistu.”

”Kerrottu oppilaitoksen avustajahenkilöistä.”

Yksi vastaajista ilmoitti, ettei tuen tarvetta ole otettu huomioon. Yksi vastaaja esitti ohjauksesta tutkinnon suorittamiseksi toiveen.

”Olisin kaivannut enemmän ehkä pidemmälle opiskellutta opiskelijaa, joka olisi kertonut tai ohjannut opiskeluni.”

4.4.7 Tutkinnon suorittamiseen liittyvään ohjaukseen kohdistuvia kehittämistoiveita

Kysymykseen 10, *mitä kehittämistoiveita Sinulla on tutkinnon suorittamiseen liittyvään ohjaukseen*, jätti vastaamatta viisi opiskelijaa. Neljä vastaajaa ei esittänyt kehittämistoiveitaan, ja kahden mielestä ohjaus oli riittävää. Kymmenen vastaajaa ilmaisi kehittämistoiveina ohjauksen kohdentamista erityisesti oppimisen sisältöihin ja käytännön järjestykseen.

” Että olisi aika ajoin sellainen tunti käytettävissä yhdessä, missä voisi puhua ja kysellä kaikki mikä mieltä painaa, liittyen opiskeluun, työssäoppimiseen, kaikkeen tähän koulutukseen liittyvää.”

”Samankaltaisten kurssiosioiden ”tehtävien/töiden” yhdistäminen olisi ollut perusteltua vaikka oppitunnit olisivat eri opettajien ohjaamia. Enemmän heti alusta saisi olla asioiden käsittelyä suuntautumisalasta, eri juttu jos suuntautuminen ei ole selvillä.”

”Kriteerit näytön eri osa-alueilta selkeämmin avattavaksi.”

”Saisi tehdä ”omalla” järjellä ja omalla persoonalla, kuitenkin oikein niin kuin on opetettu...”

4.5 Tulosten yhteenvedoa, johtopäätöksiä ja pohdintaa

Tutkimukseen vastanneet edustavat näytteenä näyttötutkintoa suorittavia aikuisopiskelijoita. Tutkittavien määrä oli pieni ($n = 24$), mutta vastauksista oli mahdollista tehdä yhteenvedoja ja varovaista tulkintaa. Kysymykset kohdennettiin taustatietoja kartoittavien kysymysten lisäksi kokemuksiin, toiveisiin ja tukeen erityisesti ohjauksen näkökulmasta tutkinnon suorittamisen suunnitteluvaiheen henkilökohtaistamisessa.

Tutkittavien ryhmä oli heterogeeninen iän, perus- ja ammattikoulutus- sekä työtaustan osalta. Kaikki tutkittavat olivat aikuisia (20 – 50 v). Yli puolella tutkimukseen vastanneista ei ollut aiempaa ammatillista tutkintoa. Niiden vastanneiden, joilla oli koulutusammatti tai useita, ammattien kirjo tuli selkeästi esiin. Varovaisesti voisi päätellä, että tutkittavien joukossa oli epävarmuutta itselle ”sopivasta” ammatista, koska samoilla tutkittavilla saattoi olla hyvinkin erilaisia ammatteja. Miten ohjausta voisi kehittää, jotta ammatinvalinta kohdentuisi mahdollisimman ”oikein”?

Ryhmän koulutuksen ostajataho oli työvoimahallinto, minkä vuoksi tutkittavista melkein kaikki oli rekrytoitu näyttötutkinnon suorittajiksi työttömyystilanteista. Tapanisen (2000) mukaan työttömyys on yhteydessä ohjaukseen siten, että onnistuessaan ohjaus voi kääntää ohjattavan työuran nousuun.

Peruskoulutustaustat olivat hyvin erilaisia kansakoulun käyneistä lukion suorittaneisiin tai ylioppilaisiin. Lukion tai ylioppilastutkinnon suorittaneita oli kaikissa kysytyissä ikäluokissa. Peruskoulutuksesta ja ammatillisesta koulutuksesta tulleella kokemuksen voisi ajatella olevan yhteydessä itseohjautuvuuteen, oppimaan oppimisen valmiuksiin, ohjauksen hakemiseen ja ohjauksen koettuihin tarpeisiin. Vastaajien kokemuksena saadusta ohjauksesta lähihoitajatutkinnon hakemisvaiheessa tuli selkeästi ilmi konkreettinen itseohjautuvuus esimerkiksi tiedon hakemisena työvoimatoimistosta. Itseohjautuvuutta odotettiin, sillä virkailijat pyysivät tutustumaan ”papereihin” kotona.

Osalla vastaajista oli tietoa lähihoitajakoulutuksesta jo ennestään. Työvoimatoimistoista saatua ohjausta vastaajat pitivät hyvänä tai erittäin hyvänä. Vastaajien mielestä ohjaajat auttoivat heitä hakemaan koulutukseen esimerkiksi kertomalla opintomahdollisuuksista. Samoin työpaikan esimiehet olivat ohjanneet hakeutumaan koulutukseen. Työvoimatoimistojen virkailijat olivat kohdentaneet ohjaustaan hakemusten täyttämiseen, käytännön raha-asioihin, opintojen tukiasioihin, mutta myös jatko-opintomahdollisuuksiin. Koulutuksen alettua tutor-opettajalla oli ohjauksessa koulutusta selventävä rooli.

Yhteenvedona ohjauksesta voi vastausten perusteella todeta sen olevan moniammatillista, sillä sitä antavat sekä työvoimatoimistojen, työpaikkojen että oppilaitoksen henkilöstö. Ennen koulutusta ohjauksesta huolehti pääosin työvoimatoimisto ja muutamilla tutut työpaikkojen esimiehet. Koulutuksen alettua tutorin rooli ohjaajana tutkinnon suorittamiseen selkeästi korostui. Ammatissa jo toimivien ystävien osuutena oli ”mainostaa” työtään, ja tällä perusteella oli joillekin muodostunut mielikuva ammatista. Yhdessäkään vastauksessa ei mainittu opinto-ohjaajan antaneen ohjausta. Usealla tutkinnon suorittajalla oli tieto, että oppilaitoksessa on auttavaa henkilökuntaa, jossa yhteydessä muiden muassa opinto-ohjaaja mainittiin.

Pohdittavaksi jää suunnitteluvaiheen aikainen tutkinnon järjestävän oppilaitoksen rooli ohjauksessa. Millainen rooli on, puuttuuko se, vai jäikö se mainitsematta itsestään selvyytensä? Vastaajien keskuudessa vain muutamat olivat saaneet tietoa esitteistä, kirjeellä työvoimatoimistosta, Internetistä (esimerkiksi www.mol.fi) ja lehti-ilmoituksista. Miten potentiaalit aikuisopiskelijat saataisiin tutustumaan Internetiin tutkintoja järjestävien oppilaitosten kotisivuille?

Ohjauksen sisältöä ja laatua kuvaavat maininnat hajaantuivat kuvauksiin monipuolisuudesta, riittävydestä, sekavuudesta, mutta myös ”paperinmakuisuudesta”. Pohdittavaksi jäi, miten tutkinnon suorittajat määrittelevät ja mieltävät ohjauksen, sillä muutama vastaaja oli kokenut, ettei ollut saanut ollenkaan ohjausta. Eivätkö erityisesti tutkintoa suunnittelevat saa keneltäkään aikaa ja huomiota ohjaukseen?

Itseohjautuvuus ja motivoituneisuus ilmenivät omatoimisuutena, aktiivisuutena, tavoitetietoisuutena ja haluna hakea koulutukseen suorittamaan näyttötutkinto. Toisaalta vastaajista osa koki epävarmuutta omista mahdollisuuksistaan, kun taas osalla oli vahva kokemus selviytymisestä. Johtopäätös on, että tutkinnon suorittajien joukosta tulee etsiä ja löytää ohjausta toivovat ja tarvitsevat.

Aiemmin hankittu osaaminen oli kymmenen vastaajan mielestä otettu ohjauksessa huomioon nykyistä tutkintoa suoritettaessa. Muutama kielteinenkin kokemus löytyi. Vastaajat osasivat tunnistaa ja tunnustaa osaamistaan esimerkiksi sairaiden, vanhusten ja vammaisten parissa kertyneen kokemuksen kautta sekä atk-taidoissa, äidinkielessä ja työssäoppimisessa päiväkotijaksolla. Osa vastaajista halusi aiemmasta osaamisestaan huolimatta osallistua ikään kuin kertauksen tarpeessa nykyisen koulutuksen opetukseen.

Vastaajista noin puolen mielestä ohjaukseen kohdistuvia toiveita suoritettavassa tutkinnossa oli otettu huomioon vähintään hyvin. Vastauksista ilmeni, ettei toiveita aina osattu esittää, eikä niitä kaikilla edes ollut. Tyhjät vastaukset erityisesti tutkinnon suorittamiseen liittyvien toiveiden osalta jäivätkin merkitykseltään avoimiksi. Todennäköisesti ajankohtaisuuden vuoksi esitetyt toiveet kohdistuivat työssäoppimispaikkaan, ja nämä toiveet ryhmän tutor oli vastaajien mielestä ohjauksessa hyvin huomionnut.

Tutkinnon suorittamiseen liittyvä tuen tarve oli vastaajien mielestä otettu ohjauksessa huomioon. Vastauksista ilmeni tutorin roolin merkitys tiedottajana tarjolla olevista tukimahdollisuuksista (opinto-ohjaaja, luki-opettaja, tutor). Tutkinnon suorittajat olivat keskustelleet ja kartoittaneet tuen tarpeensa ohjauskeskustelussa tutorin kanssa.

Muutamista vastauksista voi päätellä, että aikuisilta odotetaan itseohjautuvuutta ja aktiivisuutta omien ohjauksen tukitarpeidensa ilmaisemiseksi. Yksi vastaajista kaipasi myös samaa tutkintoa suorittavan ”vanhemman” opiskelijan antamaa vertaistukea ohjaamaan omaa opiskeluaan. Vertaistukea kannattanee pohtia ryhmäohjauksen sisältöihin, sillä sekä tutkinnon suorittamisen markkinoinnissa että kokemusten pohtijoina vertaiset voisivat olla paikallaan.

Ohjaukseen kohdistuvia kehittämistoiveita vastaajilta tuli vain vähän. Ehdotuksena mainittiin yhteiset ohjaustunnit, joiden aikana voisi puhua ja kysellä opintojen sisällöistä sekä mahdollisista ongelmista.

5 MALLI OHJAUKSESTA NÄYTTÖTUTKINNON SUUNNITTELUVAIHEEN HENKILÖKOHTAISTAMISESSA

5.1 Kehittämistyö näyttötutkinnon suunnitteluvaiheen henkilökoh- taistamiseksi HESOTE:n aikuiskoulutuksessa

Kehittämishankkeen tarkoituksena oli kehittää malli näyttötutkinnon suunnitteluvaiheen henkilökohtaistamiseen osana HESOTE:een laadittavaa oppilaitoskohtaista näyttötutkinnon henkilökohtaistamissuunnitelmaa. Kyseessä oli uuden ohjauksen painottuvan toimintakulttuurin saattaminen alkuun. Lähtökohtana oli tilanteen kartoittaminen kartoittamalla näyttötutkinnon suorittajien kokemuksia ja käsityksiä suunnitteluvaiheen ohjauksesta. Kartoitus ajoitettiin henkilökohtaistamista koskevan kehittämistyön yhteyteen taustatiedoiksi kehittämiselle. Koottuja tietoja oli ja on mahdollista hyödyntää uuden määräyksen mukaiset edellytykset täyttävän henkilökohtaistamissuunnitelman laadintaan.

Oppilaitoksen johtotiimi asetti oppilaitoksen henkilökohtaistamissuunnitelman laatimiselle strategiset linjaukset, joiden puitteissa työnjaosta, resursseista ja aikatauluista sovittiin. Työtä suunnitteluvaiheen henkilökohtaistamissuunnitelmaksi tehtiin alkukesästä ja syyslukukauden alussa niin, että se oli mahdollista esitellä ensin johtoryhmälle ja sitten henkilökunnalle palautetta varten. Myös henkilökohtaistamissuunnitelman toisen ja kolmannen vaiheen sekä dokumentoinnin suunnittelu etenivät samalla aikataululla. Oppilaitoksen henkilökohtaistamissuunnitelma kirjattiin muotoon, että se voitiin liittää alkuperäisen tavoitteen mukaisesti koulutustarjouksiin syyslukukauden alussa.

Suunnittelutyön yhteydessä kävi selväksi, että henkilöstöä tulee kouluttaa uuteen ohjaukulttuuriin. Oppilaitoksella on jo järjestetty henkilöstökoulutusta, ja sitä järjestetään tulevaisuudessa. Koulutuksissa ja henkilöstöltä kerättävän palautteen perusteella tultaneen käsittelemään ja sopimaan yksityiskohtaisesti käytänteistä henkilökohtaistamisen todellisen toimintamallin aikaan saamiseksi. Esimerkiksi henkilökunnan työnjaosta ja vastuista tulee sopia tarkasti. Ohjauksen on jo sinänsä sovittu olevan koko henkilöstön tehtävä.

5.2 Malli suunnitteluvaiheen henkilökohtaistamiseen HESOTE:ssa

Oppilaitoksessa on sitouduttu noudattamaan BSC –laatu järjestelmää valitun strategisen toiminnan ohjauksessa. Siinä korostetaan asiakas-, talous-, prosessi- ja oppimisnäkökulmia (Malmi ym. 2002). Kehittämistyön alusta alkaen henkilökohtaistamisen kaikki kolme vaihetta ja henkilökohtaistamisen dokumentointi on suunniteltu ja myös kirjattu noudattamaan laatumalliin perustuvaa yhdenmukaista kaavaa: prosessi, toimijat, joka sisältää henkilöstön ja asiakkaan, toiminta, ajoitus sekä talous. Mallissa korostetaan asiakaskeskeisyyttä tutkinnon suorittamista suunnittelevan asiakkaan, rahoittajatahon ja oppilaitoksen sisäisen asiakkaan näkökulmasta. Toimijat nimetään ja toiminta sovitaan siten, että vastuut on selkeästi kirjattu prosessin eri vaiheissa. Mallinnetun toiminnan tulee olla tuloksellista ja mahdollisimman tehokasta. Uusia raharesursseja ei henkilö-

kohtaistamishankkeelle ole luvattu, vaan käytettäviä resursseja on kohdennettava toisin toimintaa kehittämällä.

Laadunarviointia ja palautetta varten on myös välttämätöntä sekä kehittää uusia mittareita että hyödyntää jo käytössä olevia. Uuden toimintakulttuurin käyttöön otossa tulee huolehtia, että palaute on riittävää ja toimintaa kehittävää ja tarvittaessa korjaavaa. Oheiseen taulukko 3:een on liiketaloudellisista syistä jätetty kirjaamatta sekä ajoitusta että ajankäyttöä ja taloutta koskevat suunnitellut osiot.

TAULUKKO 3 Suunnitteluvaiheen henkilökohtaistamisen prosessi Helsingin sosiaali- ja terveydenhuolto-oppilaitoksessa

Prosessi	Toimijat = henkilöstö ja asiakas	Toiminta
* Tutkinnon järjestäjä selvittää hakijan lähtötilanteen: hakijan tutkinto- ja koulutustarpeet, odotukset ja toiveet sekä tutkinnon suorittamiseen ja ammattitaidon hankkimiseen vaikuttavat asiat elämän- tilanteessa.	Oppilaitoksen henkilöstö, opinto-ohjaajat, työnantajat, rahoittajat, mahdollisten aiempien tutkintojen järjestäjien edustajat, opiskelijaterveydenhuollon henkilöstö, työterveyshuollon henkilöstö, tutkinnon suorittajaksi aikova.	Tiedottaminen, ohjaus, neuvonta, lehti-ilmoitukset ja muu tiedotus, puhelinohjaus, Internet-kotisivujen ylläpito, työnantajien, rahoittajatahojen ja ammattijärjestöjen kanssa. Mahdollisten erityisjärjestelyjen huomioon ottaminen. Kouluttautumismahdollisuuksien tunnistaminen. Soveltavuuskokeiden ja kielitestien järjestäminen. Ammatin edellyttämän terveydentilan huomioon ottaminen. Alkukartoitus (www.osaan.fi). Tutkinnon perusteisiin perehtyminen. Alustavan henkilökohtaistamissuunnitelman laatiminen.
* Tutkinnon järjestäjä tai koulutuksen järjestäjä tekee hakuvaiheessa yhteistyötä työpaikkojen edustajien, työelämän järjestöjen sekä tutkinnon tai koulutuksen rahoittajan kanssa henkilökohtaistamisen mahdollistamiseksi.	Oppilaitoksen henkilöstö, työnantajat, ammattijärjestöt, rahoittajat, tutkinnon suorittajaksi aikova.	Neuvottelut, konsultointi, tarjousten tekeminen, hankintasopimukset, rahoituksesta sopiminen.
* Tutkinnon järjestäjä tai koulutuksen järjestäjä tekee tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi hakeutuvan aikaisemmin saavutetun osaamisen tunnistamisen käyttäen erilaisia alalle soveltuvia menetelmiä.	Oppilaitoksen henkilöstö, työnantajat, tutkinnon suorittajaksi aikova.	Opiskelu- ja työtodistukset, suositukset, vertailulausunnot, dokumentoitu harrastustoiminta ja erityisosaaminen.

Prosessi	Toimijat = henkilöstö ja asiakas	Toiminta
* Tutkinnon järjestäjä tai koulutuksen järjestäjä selvittää yhteistyössä tutkinnon suorittajaksi hakeutuvan kanssa hänen tarvitsemansa ammattitaidon hankkimisen tukitoimet sekä sopii tutkinnon järjestämisen tai tutkinnon osan suorittamisen järjestelyt.	Oppilaitoksen henkilöstö, tutor-opettaja, opinto-ohjaajat, erityisopettajat, opiskelijahuollon henkilöstö.	Oppimisvalmiuksien ja -tyylin kartoittaminen. Yksilöllisten tavoitteiden ja aikataulun sopiminen tutkinnon suorittamiseen. Ohjaustarpeen selvittäminen (yksilö- ja ryhmätarpeet). Opiskeluvalintoihin ohjaus. Mahdollisista yksilöllisistä arviointitavoista sopiminen. Verkko-ohjaus. Verkkopohjainen jatkuvasti päivitettävä henkilökohtaistamissuunnitelma päätösperuste- luineen. Aiempien opintosuo- ritusten tallentaminen opiskelijatietohallintajärjes- telmään
* Tutkinnon järjestäjä tai koulutuksen järjestäjä ohjaa tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi hakeutuvaa osaamisen tunnistami- sen perusteella tutkinnon tai sen osan tai osien suoritukseen tai vaihtoehtoisesti tarvittavan ammat- titaidon hankkimiseen.	Oppilaitoksen henkilöstö, tutor-opettaja, opinto-ohjaajat, erityis- opettajat, opiskelijahuollon henkilöstö.	Yksilöllisten tavoitteiden ja aikataulun sopiminen tutkin- non suorittamiseen. Ohjaustarpeen selvittäminen (yksilö- ja ryhmätarpeet). Opiskeluvalintoihin ohjaus. Mahdollisista yksilöllisistä arviointitavoista sopiminen. Verkko-ohjaus. Verkkopohjainen jatkuvasti päivitettävä henkilökohtaista- missuunnitelma päätösperuste- luineen. Aiempien opintosuo- ritusten tallentaminen opiskelijatietohallintajärjes- telmään

Suunnitteluvaiheen henkilökohtaistamissuunnitelman taulukossa kuvattu malli on lähtötilanne jatkokehittämiselle, johon koko henkilöstö tulee suunnitteluprosessin edes- tessä antamaan panoksensa palautteiden ja koulutuksen avulla.

6 POHDINTA

Viime vuodet on oppilaitoksessamme pyritty kehittämään aikuiskoulutuksen laatua muun muassa AiHe –projektiin osallistumalla. Tieto henkilökohtaistamista koskevan määräyksen uusimisesta on ”patistanut” oppilaitoksen toimimaan suhteellisen kiireellisellä aikataululla. Kehittämistyöhön tulee kytkeä mahdollisimman monipuolinen jatkuvan palautetiedon hankinta alkaen henkilökohtaistamisen suunnitteluvaiheeseen alusta näyttötutkintojen suorittamiseen ja mielellään myös työllistymisen seurantaan saakka. Tämä kehitystyö on tarkoitus toteuttaa tulevan lukuvuoden 2005 – 2006 aikana.

Haasteina tulevat olemaan atk-verkkojen kehittäminen ohjauksen tueksi henkilökohtaistamisen suunnitteluvaiheesta tutkinnon suorittamiseen. Verkko-osaaminen oli esimerkiksi tutkituilla lähihoitajatutkinnon suorittajilla selkeästi kehitettävä alue. Aikuisopiskelun vaatima itseohjautuvuus edellyttää kyseisten taitojen haltuun ottoa.

Ohjauksen resurssointi tulee myös olemaan haaste, sillä esimerkiksi koko oppilaitoksen henkilöstön työn sisältöä on tarkasteltava uudelleen. Päätöksiä tulee tehdä ohjauksen sisällöistä, siihen käytettävästä ajasta, ajankohdista sekä rahoituksesta. Uuden ohjauksen toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää henkilöstön kouluttautumista ja sitoutumista. Ohjauksen tulee olla oikea-aikaista, jotta ongelmatilanteisiin osataan puuttua varhain.

Ohjausta tarvitsevat tutkinnon suorittajat tulee löytää, sillä kaikki eivät ohjausta hae, vaikka sille olisi tarvettakin. Tutkinnon suorittajat eriytyvät toisistaan jo koulutus- ja työtaustoiltaan haasteellisiksi ohjattaviksi.

Asiakaslähtöisyys haastaa henkilöstön tunnistamaan aikuisen elämäntilanteisiin ja oppimiseen liittyvät erityispiirteet. Niistä johtuvat tarpeet tulee ottaa käsittelyyn henkilöstön koulutuksessa kuten myös yhteistyötahojen kanssa. Aikuisten elämän- ja muustilanteet lisäävät myös ohjauksen tarvetta.

Aiemmin hankitun tietojen ja taitojen osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen edellyttävät sekä ohjausta että toiminnan kehittämistä. Miten esimerkiksi tutkinnon perusteisiin pohjautuva tunnustaminen toteutetaan, kenen tai keiden todistamana osaaminen todennetaan? Miten osaamisen tunnistamis- ja tunnustamistilanteessa osataan tehdä moniammatillista yhteistyötä eri tahojen kanssa?

Kehittämishankkeen alkuun ajoitetusta taustatutkimuksesta tulleiden tietojen perusteella tutkinnon suorittajaksi hakeneet olivat saaneet hyvää ohjausta työvoimatoimistoista. Sen sijaan tutkinnon järjestävän oppilaitoksen suunnitteluvaiheeseen ajoittuva ohjaus ei juuri tulut vastauksista esille. Siinä voisi olla kehitettävää runsaastikin. Vasta valmistavan koulutuksen alettua korostui tutor-opettajan rooli merkittävästi tutkinnon suorittamisen selkeyttäjänä.

Henkilökohtaisten opiskeluohjelmien laatimista koskevasta määräyksestä on kehittämistyössä ollut käytettävissä luonnos, johon voi vielä lausuntokierrosten aikana tulla muutoksia. Tässä kehittämishankkeessa on käytetty edellä mainitun luonnoksen käsitteitä. Työn ajankohtaisuus ja oppilaitoksen johdon antama vastuu ovat lisänneet tehtävän mielekkyyttä. Hankkeessa on aloitettu oppilaitoksen henkilöstölle yhteinen tutkinnon suorittamisen tulevaisuuden haasteisiin kohdentuva kehittämistyö.

LÄHTEET

- Front, T. 2003. Itseohjautuvuus ja oppijan autonomia elämänlaajuisen oppimisen haasteena. Teoksessa P. Sallila (toim.) Elämänlaajuinen oppiminen ja aikuiskasvatus. Aikuiskasvatuksen 44. vuosikirja, 125 - 151.
- Henkilökohtaisten opiskeluohjelmien laatiminen. Määräys 47/011/2000. Helsinki: Opetushallitus.
- Henkilökohtaisten opiskeluohjelmien laatimisen perusteet. Luonnos 2005. Helsinki: Opetushallitus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus.
- Kasurinen, H. 2004. Ohjauksen järjestäminen oppilaitoksessa. Teoksessa H. Kasurinen (toim.) Ohjausta opintoihin ja elämään – opintojen ohjausta oppilaitoksessa. Helsinki: Opetushallitus, 40 – 56.
- Koulutus ja tutkimus 2003 – 2008. Kehittämissuunnitelma.
<http://www.minedu.fi/opm/koulutus/asiakirjat/kehittamissuunnitelma041203.pdf>
- Krause, K. & Kiikkala, I. 1996. Hoitotieteen tutkimuksen peruskysymyksiä. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Laine, A., Ruishalme, O., Salervo, P., Siven, T. & Välimäki, P. 2002 Opi ja ohjaa sosiaali- ja terveysalalla. Porvoo: WSOY.
- Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/1998 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup>
- Malmi, T., Peltola, J. & Toivanen, J. 2002. Balanced Scorecard – Rakenna ja sovelta tehokkaasti. Jyväskylä: Gummerus.
- Numminen, U., Yrjölä, P., Lamminranta, T. & Heikkinen, E. 2004. (toim.) Opinto-ohjauksen tila aikuisoppilaitoksissa. Arviointi 4/2004. Helsinki: Opetushallitus.
- Nyyssölä, K. 2002. Koulun ulkopuolella opitun tunnistaminen. Moniste 13/2002. Opetushallitus. <http://www.edu.fi/julkaisut/aiko.pdf>
- Näyttötutkinto-opas. 2003. Helsinki: Opetushallitus.
- Onnismaa, J. 2003. Epävarmuuden paluu. Ohjauksen ja ohjausasiantuntijuuden muutos. Väitöskirja, Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja. N:o 91. Saatavilla www- muodossa:
http://joypub.joensuu.fi/publications/dissertations/onnismaa_epavarmuuden/onnismaa.pdf
- Onnismaa, J. 2004. Aikuisten ohjaus ja elinikäinen oppiminen. Teoksessa H. Kasurinen (toim.) Ohjausta opintoihin ja elämään – opintojen ohjaus oppilaitoksessa. Helsinki: Opetushallitus, 82 – 97.
- Opetusministeriö. 2004. Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen koulutusjärjestelmässä. Työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:27.
- Opinto-opas lukuvuosi 2004 - 2005. HESOTE. Helsingin kaupunki: Opetusvirasto.
- Opiskelijan ohjaus-, neuvonta- ja tukisuunnitelma 2005. Helsingin sosiaali- ja terveysalan oppilaitos.
- Pajarinen, M., Puhakka, H. & Vanhalakka-Ruoho, M. 2005. Aikuisopiskelijan ohjaus opintopolun tukena sekä oppilaitoksen toimintakulttuurin osana. Helsinki: Yliopistopaino.
- Pasanen, H. 2000. Oppimisen ohjauksen tarve ammatillisessa aikuiskoulutuksessa. Teoksessa J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spangar (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Porvoo: PS – Kustannus, 104 – 130.
- Paunonen, M. & Vehviläinen-Julkunen, K. 1997. Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. Juva: WSOY.

- Tapaninen, A. 2000. Teoksessa J. Onnismaa & H. Pasanen & T. Spangar (toim.)
Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Oppimisen ohjauksen tarve ammatillisessa
aikuiskoulutuksessa. Porvoo: PS – Kustannus, 24 – 33.
- Vaherva, T. & Ekola, J. 1991. Aikuisten opettamisen taito. Helsinki: Yleisradio.
- .

8 Miten tutkinnon suorittamiseen kohdistuvia toiveitasi on otettu ohjauksessa huomioon?

---

9 Miten tutkinnon suorittamiseen liittyvä mahdollinen tuen tarpeesi on otettu ohjauksessa huomioon?

---

10 Mitä kehittämistoiveita Sinulla on tutkinnon suorittamiseen liittyvään ohjaukseen?

Lämmin kiitos vastauksistasi!

Rehtori Taina Sahlstenille

LIITE 2

Asia: HAKEMUS OPINNÄYTTEESEEN SISÄLTÄVÄN TUTKIMUSKYSELYN
SUORITTAMISESTA

Anon mahdollisuutta toteuttaa pienimuotoisen kyselylomaketutkimuksen tutkinnon suorittajien ohjauksesta (liite). Kyselyn tuloksia hyödyntäisin opinnäytetyöhöni, jonka teen Jyväskylän yliopistossa lehtori Sauli Puukarin ohjaamana kehittämishankkeena opinto-ohjaajan monimuoto-opintoihin liittyen. Hankkeeni työnimenä on `Ohjaus näyttötutkinnon suunnitteluvaiheen henkilökohtaistamisessa`.

Otos olisi harkinnanvarainen ja yhdelle oppisopimusryhmälle toteutettava. Ryhmän tutorina on Raija Saarto, ja siinä on 26 tänä keväänä lh-tutkinnon aloittanutta tutkinnon suorittajaa. Kysely toteutettaisiin 13.6. 05 tutor-tunnin alussa. Käsitellen nimettöminä kerättävät vastaukset luottamuksellisesti.

Toivon myönteistä suhtautumista kyselyn toteuttamiseen.

Helsingissä 27. toukokuuta 05

Salli Karjalainen